

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

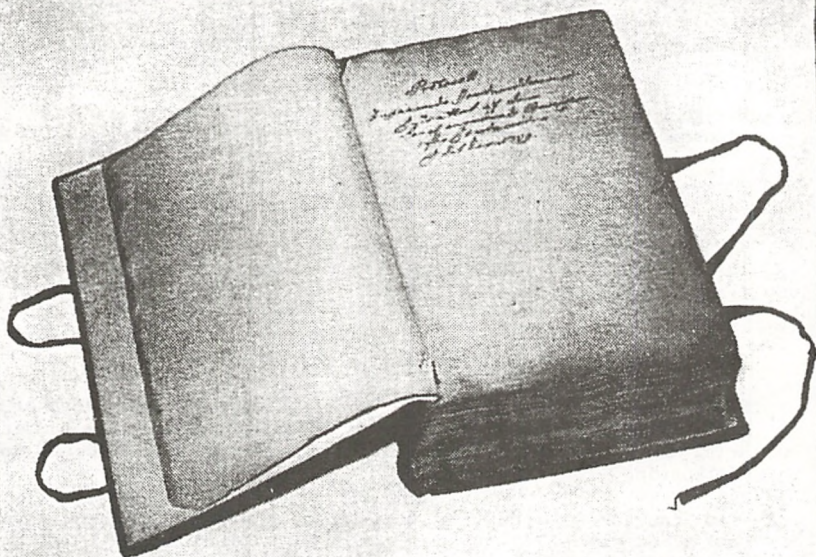
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

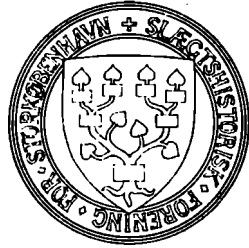
Slægt & Stavn

2. quarteral 1992:2

Jordemoderkommissionsprotokollen. På den opslåede side står: »Protocoll angaaende Jordemødrene. Indrettet af den kongl. anordnede Commission for Jordemodre. I det Aar 1739«. Den første sag i protokollen oplyser, at protokollen blev skaffet til veje for den mulkt på 4 rdl.. jordemoder Bente Pedersdatter blev idomt for at have afrevet kroppen fra hovedet ved fremtrækning af en underkropstilling, og så »glent« hovedet i uterus (det fødtes spontant dagen efter). (Fodeafdeling B).

Dyre Trolle:Fødselsstiftelsen i København. Kbh. 1962

ISSN 0107 - 539x

udgives af
SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

Formand: Jørgen Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - 42 97 01 71

Kasserer: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - 33 32 79 13
(EFTER KL 18)

Ansvarshavende
redaktør: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - 33 32 79 13
(EFTER KL 18)

Øvrige redak-
tionsmedlemmer: Bjørn Sommer
Åboulevarden 14, 2200 N - 31 35 23 89

Grethe Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - 42 97 01 71

Tidsbestilling
til biblioteks-
besøg i Mormon-
kirken A M Krogh-Thomsen
Hedebyvej 5, 3650 Ølstykke - 42 17 92 51

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer.

Bladet udsendes 4 gange årligt - sidst i februar, begyndelsen af maj, midt i august samt midt i december. Hvis De ikke har fået bladet omkring disse terminer, bedes De rette henvendelse til Deres lokale postkontor.

Dead-line for indsendelse af artikler er 1. januar, 1. april, 1. juli samt 1. november.

For enkelte numre er prisen kr. 10 eller i årsabonnement kr. 40 (4 numre pr. årgang), der kan indbetales på foreningens girokonto nr 2 20 86 28.

Kontingent for medlemskab af Slægtshistorisk forening for Storkøbenhavn koster kr. 100 årligt - samboende partner kr. 50 årligt.

Indlæg sendes til: St. Kongensgade 89, 2., 1264 K

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.

*****

GENERALFORSAMLING

Ved generalforsamlingen blev der i forbindelse med beretningen forelagt nogle spørgsmål til nærmere drøftelse.

HVEM FORSKER HVAD

Siden 1986 har foreningen indkøbt HFH til alle medlemmer. Baggrunden for at indkøbe HFH var, at næsten alle andre foreninger indkøbte HFH til alle deres medlemmer, mens vores forening indkøbte JEG ARBEJDER MED...

Vi syntes den gang, at vi ville være solidarisk med de andre, men tiden har vist noget andet.

I dag er det sådan, at HFH.s prispolitik ikke tilgodeser foreningsindkøb, hvorfor kun enkelte foreninger køber HFH til alle medlemmer.

Vores indkøb af HFH koster ca. 12.000 kr + porto til de ca. 75% af medlemmerne, som ikke afhenter HFH ved et af sæsonens 2 første møder (SEP+OKT).

HFH har de seneste år "strammet" kursen, så rabatten for foreningsindkøb knap nok dækker portoudgiften ved fremsendelse til medlemmerne.

Bestyrelsen anbefalede derfor, at vore foreningsindkøb skulle op-høre med indkøb af HFH 1992 - således, at 1993-udgaven skulle tegnes af de enkelte medlemmer, der måtte ønske det.

Det er bestyrelsens opfattelse, at HFH ikke er interesseret i foreningsindkøb, men ene satser på enkeltabonnementer.

Hvis forsamlingen valgte, at opsigte foreningsindkøb af HFH fra 1993, lovede bestyrelsen uændret kontingent for 1993 og 1994.

Sat til afstemning:

Foreningsindkøb.....	22
Enkeltabonnement.....	28
Blanke.....	5

Fra 1993 indkøber foreningen IKKE længere HFH til alle medlemmer. Man må selv sørge for abonnement, hvis man i 1993 ønsker at modtage HFH.

SAMMENSLUTNINGEN AF SLÆGTSHISTORISKE FORENINGER.

Formanden nævnte, at bestyrelsen flere gange har drøftet nytten af medlemskab af SSF, som vi har været medlem af siden SSF blev oprettet for ca. 11 år siden.

Et spørgsmål, som man kan stille sig er, om SSF er et betydningsfuldt talerør for de slægtshistoriske foreninger, samt om vores medlemskab har betydning for sammenholdet mellem de slægtshistoriske foreninger.

Efter bestyrelsens opfattelse synes ingen af delene at være tilfældet.

SSF koordinerer ganske vist Båring-kurserne hvert efterår, men disse kurser er åbne for alle slægtsforskere. I øvrigt vil de kunne tilrettelægges på anden måde - f.eks. i et samarbejde mellem nogle slægtshistoriske foreninger.

Det kan anføres, at vores forening arrangerede week-endkurser i tiden forud for SSF. Da SSF blev oprettet stillede vi vore kurser i bero for at give SSF en chance.

Der er den "kontante" fordel ved at være medlem af SSF, at vores medlemmer ved deltagelse på Båring-kurset får en "rabat" på kr. 100.-.

Medlemskab af SSF koster kr. 7,- i kontingent pr. enkeltmedlem - over 2.800 kr - hvortil kommer repræsentation ved årsmødet i form af rejseomkostninger til 2-3 bestyrelsesmedlemmer.

Beløbet overstiger langt den "rabat", som vore medlemmer får ved deltagelse i Båring-kurset.

Der må endvidere regnes med kontingentforhøjelse til SSF, der ønsker at blive landsdækkende organisation under Dansk Historisk Fællesråd, hvor SSF pt. er direkte medlem til kr. 350.-, som landsdækkende organisation, skal man betale kr. 4.000.-, men så har formanden også en plads i bestyrelsen.

Formanden, Jørgen Aasberg, der har en plads i SSF.s bestyrelse, er på valg ved SSF.s årsmøde den 25.4.92 og har i samråd med vores bestyrelse besluttet, at han ikke vil modtage genvalg.

Bestyrelsen anmodede generalforsamlingen om en tilkendegivelse vedr. evt. udmeldelse af SSF, hvis bestyrelsen fandt, at det ville være i overensstemmelse med vore medlemmers interesser.

Spørgsmålet blev sat til afstemning og der var stort flertal for, at bestyrelsen står frit i spørgsmålet.

KONSTITUTION

Efter generalforsamlingen har bestyrelsen konstitueret sig:

FORMAND.....Jørgen Aasberg
KASSERER.....Lone Wredstrøm
SEKRETÆR.....Gyda Mølsted
Robert Oest-Larsen
Inger Lerche
Anna Margrethe Krogh-Thomsen
Erling Dujardin
SUPPLEANT.....Svend Vinther-Knudsen

ADRESSER

FORMAND

Jørgen Peter Aasberg
MacDonald Alle 15
2750 Ballerup
4297 0171 (fra 01.09.1992 4497 0171)

KASSERER

Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2.
1264 København K
3332 7913

Anna Margrethe Krogh-Thomsen

Hedebyvej 5
3650 Ølstykke
4217 9251

Erling Dujardin

Digehuset 5
2670 Greve
4290 8625

Suppleant...

Svend Vinther-Knudsen

Nyvej 10 B, 3. th
1851 Frederiksberg C
3122 0838

Revisor...

Frank Estrup Hansen

Kulager 1
St. Linde
4653 Karise
5368 5460

SEKRETER

Gyda Mølsted
Ajax Alle 18
2650 Hvidovre
3149 2878

Robert Oest-Larsen

Blidahlund 2
2920 Charlottenlund
3161 0177

Inger Lerche

Lewaldsvej 3, 5-D
2800 Lyngby
4587 8308

Revisor suppleant...

Povl Clasen

Femkløvervej 14
3310 Ølsted
4774 8842

MAN BURDE SAMLE....

Man burde samle —
på bedsteforældre
og endnu ældre.
På sprukne stemmer
og brukne lemmer
på skaldede isser
og fine gebisser
på glemte gloser
og gemte roser.

På slægtens rødder
og ømme fødder
på blege portrætter
og billige retter
på blide øjne
og hvide løgne
på kniplede borter
og flipløse skjorter.
På slægtens minder
og rynkede kinder
på krogede hænder
og klaprende tænder
på opslidte hjerter
og rygge der smerter.

På milde tanter
og guvernanter
på fine lorgnetter
og rosa billetter
på duftende sæber
og dirrende læber.
På fortidens fester
og festernes gæster
på hækede sjaler
og oldefars taler
på sungne sange
— og så det lange!
På barkedede næver
og fødder der hæver
på snehvide lokker
og stoppede sokker.
På minder der tindrer
og hænder der lindrer
på sukke der sukkes
og øjne der lukkes.

Man burde samle
— på gamle!

TROLOVELSESGAVER

Helt op til 1600 tallet bestemte forældrene, hvem der skulle være deres børns ægteskabelige partner senere i livet, og skriftlige aftaler med retslig betydning blev undertegnede. Mellem både familierne og de unge blev der udvekslet gaver i trolovelsestiden.

I løbet af det 18. og 19. århundrede fik de unge betydelig mere selvbestemmelsesret angående valg af livspartner, og trolovelsestiden blev nu først regnet fra det øjeblik, hvor de unge havde aftalt at følges ad gennem livet. Aftalen blev almindeligt på landet sikret og stadfæstet med en trolovelses- eller kærestegave.

Gaven bestod oftest af et af dagligdagens træarbejdsredskaber, der var blevet fremstillet af den unge mand og dekoreret med megen fantasi - både hvad angår form og farver.

Trolovelsesgaverne blev således ofte unika, med høj kunstnerisk værdi, og mange var ikke uden en stilmæssig og modepræget påvirkning.

På grund af deres omhyggelige og smukke fremtoning blev de som regel ikke anvendt efter deres formål som arbejdsredskab, men ophængt i stuer og gemt som et symbol på ægteskabet. Derfor er der bevaret usædvanlig mange af disse smukke genstande til vore dage. Dagligdagens redskaber er derimod blevet slidt op og er sjældne på museer.

Af de mest kendte trolovelsesgaver fra mand til kvinde kan nævnes manglebrædter, vævespjæld, skættehænder, banketræskler, hørhgeler, skættefødder, hørbrager, vindepinde, træskeer, syskrin, korsklædebakker, nåleetuier, men der kendes også større brugsting som lænestole, hatteæsker, amagerhylder, tobaksskabe eller vugger. Der kan i trætingene være indskåret eller påmalet både brudens og gommens initialer og et årstal.

Gaver fra bruden/pigen til den tilkommende blev betragtet som noget mere selvfølgeligt. I hendes brudekiste, der som regel var fremstillet og udskåret af den lokale snedker og evt. smukt malet og dekoreret af en maler, medbragte hun sit eget udstyr og festtøj. I kisten var der også skjorter med mandens initialer. Selv om der lå et kæmpearbejde i sådan en håndsyet skjorte, blev færdigt linned ikke omtalt som trolovelsesgave. Kisten kunne også rumme vadmel og lagenlærred i alenmål. I kisten gemtes også de smukt broderede brudelagner, der blev brugt på bryllupsnatten og derefter gemt så længe parret levede. Endelig brugtes de som liglagner, når ægtefællerne en gang blev lagt i kiste. Et par, fine ligskjorter i kisten var også almindelige.

Nogle dalere og skillinger på kistebunden, i læddiken eller gemt i et hemmeligt rum var ikke usædvanligt. Det kunne være penge, som pigen selv havde sparet op, eller som forældrene lejlighedsvis havde givet hende.

Bryllupsgaver på selve bryllupsdagen fra slægt og venner bestod mest af medbragte madvarer til bryllupsgildet. I de mere velhavende kredse kunne der nok vanke et par lysestager, et par sølvskeer eller et krus af fajance, tintallerkner eller sjældent et sølvkrus.

En særlig form for bryllups- eller trolovelsesgave var bryllupsmedaljer af sølv. De kendes allerede fra 1600 tallets midte og var som oftest lavet i Tyskland, men også danske kendes. Den kongelige families bryllupsmedaljer fandt også undertiden anvendelse som gaver til almindelige bryllupper. Omrejsende kræmmere førte dem med rundt i landet.

Forlovelsesring omtales allerede i 1600 tallet, men det var kun bruden, der fik en ring eller et armbånd. Først sidst i forrige århundrede blev vielsesringe almindelige og forlovelsesringe endnu senere.

Henning Poulsen
Stevns Museum

Se illustrationerne til artiklen bag midtersiderne med landsarkivets åbningstider.

HER MYRDES BARSELSKVINDER PÅ OFFENTLIG BEKOSTNING

Allerede i en forordning af 30. november 1714 blev der nedsat en Jordemoderkommssion, der skulle sørge for forsvarlig undervisning og examinering af jordemødre i København. I provinsen skulle de undervises af nærmest værende "Medicus" og ellers gå til hånd hos erfarne jordemødre i 2 år, og derefter examineres og blev så "Examineret jordemoder". Kampen mod de examinerede jordemødre var hård, de blev støttet af publikum, selvom der vankede bøder både til "Kvaksalveren" og barselskonen.

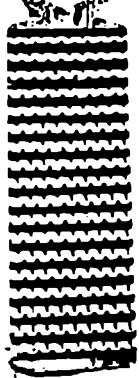
Den første fødselsanstalt "Det frie Jordemoderhus" i København lå i Gothersgade og lededes af jordemoder Inger Pedersdatter, der modtog den første fødende den 11. juli 1750.

Forplejningen var gratis, og børnene kunne efterlades til Konventhusets forsorg, og alt var hemmeligt.

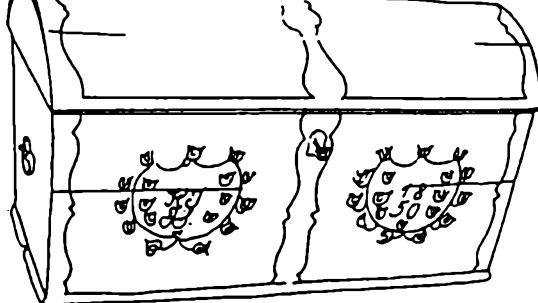
I de første 2 år fødtes 237 børn, hvoraf halvdelen efterlodes til omsorg. Indtil 1759 fødtes her ialt 2.841 børn. Fattigvæsenet protesterede over den hårde og voldsomme behandling af de fødende.

Da Inger Pedersdatter nylig var død, foreslog man den 3. februar 1759, at Forløsningsanstalten overførtes til det nys oprettede Frederiks Hospital. I påsken 1759 flyttedes så til den sydlige pavillon ud mod Amaliegade, som "udlåntes" af hospitalet, men bestyrelse og kasse samt Hittebørnsstiftelsen sorterede stadig under fattigvæsenet, indtil det 1771 lagdes under hospitalets bestyrelse, dog således, at Fattigvæsenet stadig skulle sørge for de efterlattedes børns senere forsørgelse, bl.a. på den af Chr. d. 7. 1770 oprettede Opfostringsstiftelse, der var beregnet til at underholde 600 børn, der efterhånden blev overladt til plejeforældre i byen eller på landet mod en pengegodtgørelse indtil det fyldte 6. år.

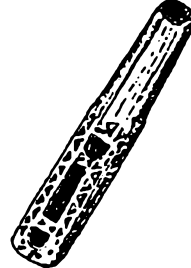
På Opfostringsstiftelsen havde man i 1771 fået indrettet den meget omtalte "Skuffe", hvori man hemmeligt kunne henlægge spæde børn - født ude i byen - til anstaltens forsorg. Kassen anbragtes i det kælderfag, som ligger nærmest ved Amalienborg Plads (a på teningen), forsynet med en påskrift "Ulykkelige børns frelse" samt en klokke, så nødvendig

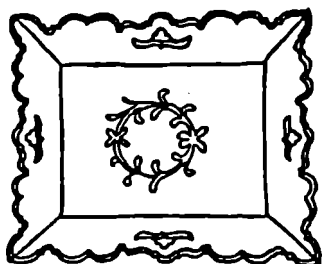
valkebrædt

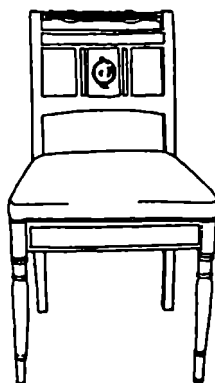
brudekiste

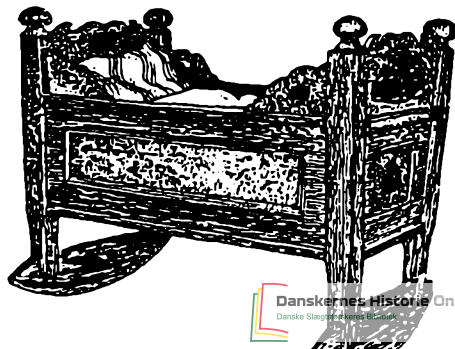
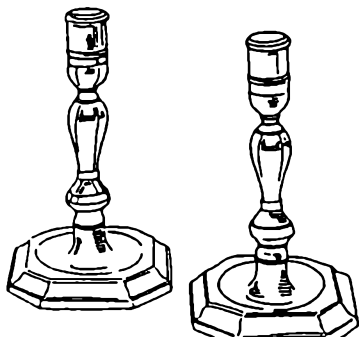
vindepind

korsklædebakke

Trolovelsesgaver

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND, LOLLAND-FALSTER OG BORNHOLM

ÅBNINGSTIDER:

Læsesalen er åben alle hverdage 9-16 undtagen påskelørdag, lørdag efter Store Bededag, 5. juni, 24. og 31. december samt lørdage fra midten af juni til midten af august.

EKSPEDITION:

Arkivalier til brug på læsesalen fremtages som følger:

Kirkebøger, skifte- og fasteprotokoller samt realregistre, skøde- og panteprotokoller:

Mandag: 10 - 14:30

Tirsdag - Fredag: 9:15 - 14:30

For øvrige arkivalier:

(Ekspederes ikke mandag)

Tirsdag - Fredag: 10:00 - 12:00

Der må påregnes op til en halv times ekspeditionstid.

13:00 - 14:30.

FORUDBESTILLING af arkivalier kan finde sted skriftligt med dags varsel. De mest benyttede arkivalier, f.eks. kirkebøger samt skifte- og fæsteprotokoller, kan ikke forudbestilles.

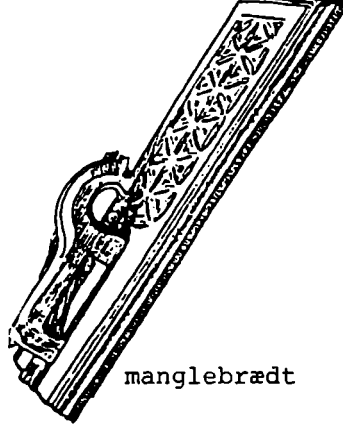
RESERVERING af arkivalier kan finde sted fra besøg til besøg, men benyttes de ikke i 3 uger, bortfalder reservationen. De mest benyttede arkivalier, f.eks. kirkebøger samt skifte- og fæsteprotokoller, kan ikke reserveres.

KOPILÆSESALEN:

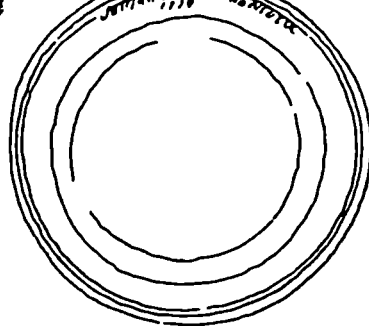
De på kopilæsesalen opstillede mikrofilm og xeroxkopier kan daglig benyttes fra kl. 9:00 - 16:00.

INFORMATION OG VEJLEDNING:

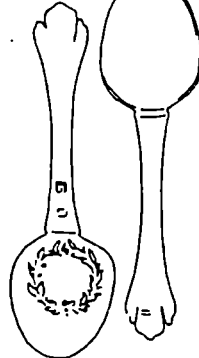
I informationen kan De få yderligere oplysninger om Landsarkivet og dets samlinger. Vejledning i benyttelse af samlingerne kan ydes af det vagthavende personale på læsesalen. Derudover kan der træffes særlig aftale om længerevarende rådgivning i forbindelse med påbegyndelse af større forskningsprojekter.

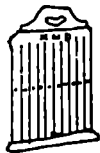
manglebrædt

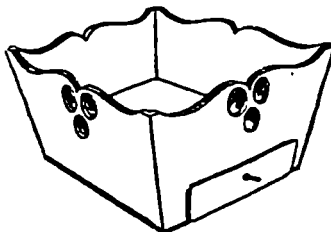
tinfad

bryllupskeer

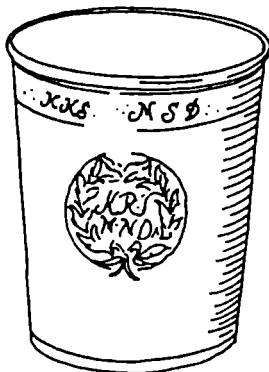
vævespæld

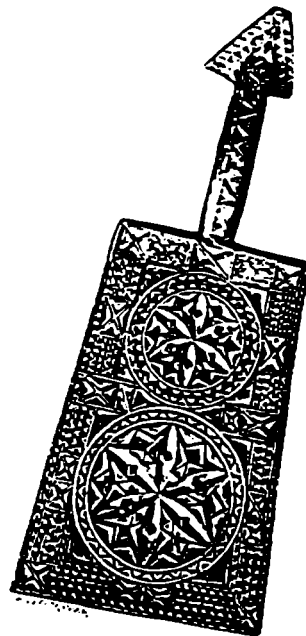
syæske

skættehånd

bryllupsbæger

banketærskel

STEVNS MUSEUM

Abningstider: 1. maj - 30. september kl. 13 - 17.
Lukket mandag - undtagen i juli måned.
Gruppedagang hele året efter tilmelding.
Telf. 53 702806 - 53 702519 - 53 702622.

hjælp tilkaldtes. Allerede den 24. marts 1774 blev det befalet at lukke kassen, da den blev misbrugt af folk, der henlagde deres nyfødte til Stiftelsens omsorg, og derefter fik barnet udleveret som plejebarn med den fastsatte plejehjælp. Ordet "Skuffebarn" blev i mange år hængende ved plejebørn fra Opfostringsstiftelsen. (Så sent som 1838 har jeg fundet betegnelsen i en lægderulle for en mand født 1806).

Fødselsstiftelsen var jo samtidig uddannelsessted for jordemødre og læger, og da det fortrinsvis var ugifte (ubetalende) der modtoges, var man ikke diskrete,

Jordemødrenes uddannelse var middelmådig, lægernes ikke meget bedre, der var ganske vist en Overjordemoder og en overlæge, men fødslerne blev fortrinsvis varetaget af "Læredøtre" og kandidater, kun i svære tilfælde blev de overordnede tilkaldt. Narkose kendte man heller ikke. Der modtoges også patienter mod betaling - de blev bedre behandlet - færre elever og kandidater skulle tilse og være tilstede ved fødslen, men hygieinen var ikke bedre. Toiletforholdene var med "Natstole" på gangen, undtagelsesvis fik patienterne et bækken. Alle "Natspande" blev slæbt gennem gangene og tømt en gang daglig af "Natmøden".

Den gratis hjælp og den altid iagttagende hemmelighedsholdelse opfyldte sit formål: At modarbejde barnefødsler i dølgsmål og fostermord.

Enkedronning Juliane Marie, der var meget socialt interesseret, købte i 1785/86 ejendommen ved siden af Frederiks Hospital (A på tegningen), hvortil Fødselsstiftelsen skulle indrettes til 50 barselskoner, heraf 10 særdeles fattige og skikkelige borgerkoner. På en ledig grund ved siden af opførtes "Plejestiftelsen for nyfødte børn" (B), hvor børnene blev forplejet nogen tid (6-8 uger) inden de kunne udsættes i pleje. Den 31. marts 1787 åbnede den nye Fødselsstiftelse for betalende og den 1. januar 1788 for fritliggende (gratis) patienter.

I hundredåret 1787-1887 blev her født mere end 100.000 børn.

Humanitetstanken var god nok, men forholdene var meget barske. Dødeligheden blandt barselskvinder var betydelig - hver 3. eller 4. barselskvinde døde - man foreslog en indskrift over porten: "Her myrdes barselskvinder på offentlig bekostning".

Barselsfeberens kunne man ikke få bugt med. Man havde endnu ikke indset, hvordan den spredtes. Hygieinen var håbløs. Barselskvinder var

stuvet sammen 3-4 på samme fødestue, hvor de måtte overvære de fødendes skrig samt jordmoderelever (læredøtre) og kandidaters rå tale og ligegyldighed.

Barselskvinderne opholdt sig i stiftelsen fra 5 til 8 dage efter fødslen, enkelte udskreves allerede 3. eller 4. dagen. De fleste forplejedes gratis - for de betalende var behandlingen bedre, men vederlaget beskedent. Taksterne var opdelt i 4 kategorier, der i 1808 var: 14, 9 1/3, 7 og 3 1/2 Rdl. ugentlig.

Det var gratis at føde på Fødselstiftelsen, men det var ikke helt gratis at efterlade børnene til det offentliges forsorg. De, der var i stand til at betale et alimentationsbidrag til børnenes fremtidige pasning, kunne efter udstået barselsseng forlade stiftelsen, hvorimod de helt fattige ugifte mødre (prostituerede og tjenestepiger m.m.) måtte betale med 6-8 ugers ammetjeneste. Det var jo ikke ligefrem hvile efter en overstået fødsel at skulle amme og passe 2-3 børn i omgivelser med evig skrig og skrål fra halvsultne børn og overtrætte mødre sammenstuede i dårlige værelser, men de fik da kost og logi samt et mindre beløb. Der var ansat en Overamme til at styre ammerne, ligesom der var vågekoner, der tilså barselspatienter og ammer om natten. I 1806 var der en overgang 140 børn i 18 værelser sammen med 80-90 til dels uregerlige fruentimmere.

Sengene var i begyndelsen træsenge med halmmadrasser. Senere fik man jernsenge med underlag af groft sejldug malet på begge sider (så fugt ikke kunne trænge igennem), ovenpå en krølhårsmadras med dække af rødt filt (der kunne vaskes).

Ikke alene barselsfeberen, men også kønssygdomme, overførtes til andre barselskvinder, idet flere fødsler var i gang samtidig, og læredøtrene gik fra patient til patient for ved explorationer at undersøge, hvor langt fremme fødslen var. Også de kirurgiske og medicinske kandidater explorerede - de kunne godt tidligere på dagen have deltaget i obduktioner af døde børn og barselskvinder. Håndvask blev ikke overdrevet.

I Fødselstiftelsens kirkebog over "døde kvinder" står f.eks. 15.1.1806: Ugift barselskvinde - moder til nr. 29. Den afdøde skal have været Cathrine Møller. Et andet sted står der kort og godt: Ugift barselskvinde, moder til nr. ? (ingen dødsårsag), men vel sagtens barselsfeber eller død under fødslen.

Ser man derimod i Frederiks hospitals kirkebog over "døde kvinder" forekommer flere, der er døde af barselsfeber, også her angives, hvilket nr. barn på fødselsstiftelsen, hun er moder til - her findes både navngivne og anonyme mødre.

Stiftelsen var tillagt indtægter fra "Hesteskatte", der var pålagt alle ridekøreheste i staden (arbejdsheste som bryggerheste o.l. var undtaget). Derudover af "Vældige donationer" fra legater og fonds.

Administrationen havde mange økonomiske problemer, men bl.a. det Classenske Fideikommis hjalp 1803 stiftelsen ved at yde et billigt lån på 25.000 Rdl. til at købe endnu en ejendom til udvidelse af Plejestiftelsen (C på tegningen).

Tidligere var plejestiftelsens ammestuer indskrænket til 4 værelser, i hvilke der gennemsnitligt opholdt sig 69 børn og 23 ammer, af og til dog op til 26 ammer og 72 børn. Ofte havde hver amme 3-4 børn at opamme og pleje. Da der var dårlig plads til børnesenge, havde ammerne ofte flere børn i sengen hos sig om natten, hvorved de udsattes for at blive "lagt ihjel". På grund af pladsmangel måtte ammerne spise i ammestuerne, og også der sørge for børnenes pasning. Børnenes bleer og svøb måtte tørres i et kammer, der tjente som gennemgang, så de "usunde dunster" havde fri adgang til ammestuerne. Om vinteren måtte man tørre bleer på kækkelovnene, så atmosfæren må have været temmelig mættet af våde bleer o.lign.

Ved den nye bygnings indvielse fik man så megen plads, at man kunne have flere ammer med kun 2 børn hver, ligesom der blev anskaffet børnesenge. Der blev indrettet køkken, særskilt tørrestue samt 2 rummelige svøbe- og spisestuer.

Natrenovationen blev afhjulpet ved en portindkørsel, så man bekvemt kunne fjerne renovationen uden at slæbe spandene gennem hele huset.

Barselsfeberen fik man først bugt med efter 1870, da man begyndte med Antiseptiken. Før den tid troede man, at smitten var en Miasme (luftoverført), man luftede ud og gjorde "rent", men hygieinen blandt personalet var uændret. Karbolsyren gjorde udslaget. Også de nyfødte børns helbredstilstand blev forbedret.

I Fødselsstiftelsens dåbsprotokol har alle mødre et nummer, der er fortløbende for året, ligesom børnene også har et, det kan dog være højere, da det jo hændte, at der fødtes tvillinger.

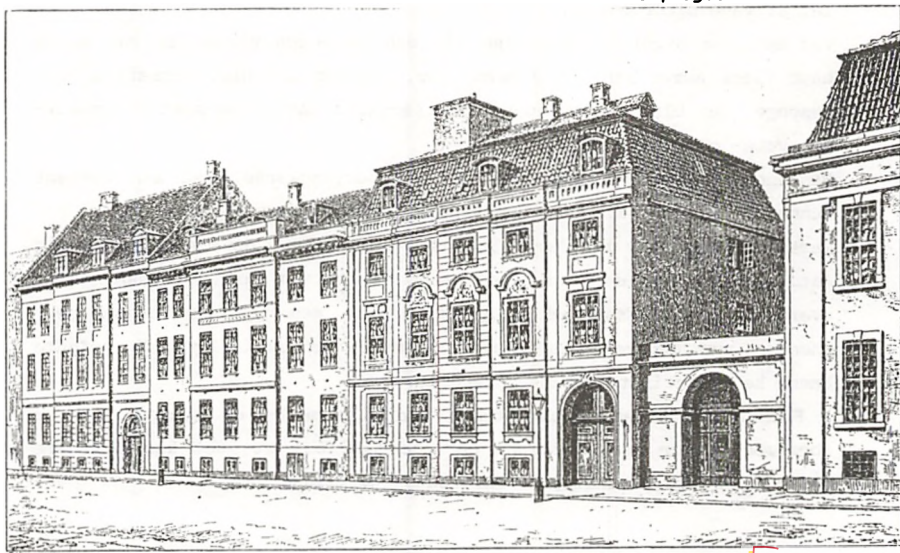
I 16 år (fra 1788-1803 incl.) havde 14.355 mødre (4.998 betalende og 9.357 fritliggende) født 14.435 børn. Heraf døde 296 mødre på stiftelsen, enkelte senere efter overførsel til hospital. Af de 14.435 børn var 1.683 børn dødfødte eller døde indenfor det første døgn, 1.977 medtaget af mødrene til egen forsørgelse, men 10.775 blev efterladt til offentlig forsorg, d.v.s. udsættes, helst på landet. Disse børn kunne følges i 6 år, og undersøgelser viser, at disse "uægte" børn var decimeret til 1/8 efter 6 år, hvilket skyldtes den dårlige start med for mange børn til for få ammø, og derefter den alt for lave og kortvarende plejeløn til børnene, så plejebørnene gik ofte "for lud og koldt vand".

I næste artikel mere om de udsatte plejebørns vilkår.

Litt: E. Ingerslev: Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse 1800-1849 (Frimodts forlag).

A. Stadfeldt: Københavns Fødselsstiftelse som Humanitets- og Undervisningsanstalt 1787-1887 med en indledning om Fødselshjælpens Udvikling i Danmark.

Inger Lerche
Lewaldsvej 3, 5-D
2800 Lyngby
4587 8308

EN FORNØJELIG ANEJAGT

Købmændene Thomsen i Reykjavík.

Den anejagt jeg her vil berette om, er familieforskning i mere end een forstand. Projektet handler om købmændene Thomsen i Reykjavík, og jeg er den fjerde i familien, der arbejder på sagen, idet min farfar og farbror startede engang i 30'erne, assisteret af farbrors fætter (nevø til farfar). Idag er de alle døde, men jeg samarbejder med en halvfætter, en ottendedelsfætter, og en ottendedelskusines mand. Så ialt er/var vi 7 familieforskere i familien, fordelt på 3 generationer.

Lever på Østisland.

Den aktuelle anerække endte oprindeligt med en købmand på det østlige Island: Andreas Lever (1778 - 1805). (De årstal jeg anfører her og senere, var ikke alle kendt dengang i 1930'erne). Kunne han mon føres tilbage til Danmark? Farbror, som boede i Reykjavík, sendte sit materiale om Andreas og hans bror Hans Vilhelm Lewer (1780 - 1843), og fætteren og farfar gik i krig i København.

Jagten i København.

Fætteren konstaterede, at der ikke er skyggen af en Andreas Lever i Lengnick's og Olsen's registre til de københavnske kirkebøger, og hvor kom han mon så fra?

Farfar var heldigere. Han undersøgte et tip fra farbror om en danselærer Lever ved et teater. I Richters 100 års dødsfald fandt han Samuel Lever (1744 - 1812), dvs dødsannoncen efter hans kone Anna Christine Kuhn (1752 - 1793), var det mon dem? På Stadsarkivet i Kjøbenhavns Hof- og Stadsrets Forseglings- og Registreringsprotokol var der et skifte efter Samuel, og arvingerne var nævnt. Farfar skrev begejstret til farbror og fætteren, at her var Andreas' far. Jeg har set disse breve, og begge modtagerne har reageret ved at skrive surt i margenen: "Det er ikke bevist!"

Andreas var nemlig ikke nævnt blandt arvingerne, hvilket ikke er så sært, da han var død 7 år før den formodede fader. Til gengæld var der nævnt en "H.W. Lever, købmand i Bergen". Farbror havde allerede afklaret, at vores Hans Vilhelm ikke var i Akureyri på Nordisland i 1811 - 1814, og at han derefter optræder med en norsk kone fra Voss. Her konkluderede farfar så, at vores Hans Vilhelm var den samme som denne H.W., dvs at Samuel var far til Andreas.

Løsningen var på Frederiksberg Bibliotek.

Sådan stod sagerne, da jeg for et par år siden åbnede arkivet igen og læste mig igennem 2-3 flyttekasser. Var det beviset? Hvem skulle jeg tro mest på? Farfars teori var jo ret sandsynlig, men ok, næppe helt vandtæt.

Jeg startede på Frederiksberg Bibliotek, og fandt adskilligt om Samuel. Han var en af de første lærere ved den kgl. balletskole, så han er nævnt i mange historiebøger om teateret. Feks var det hans uægteskabelige datter Mariane Jensen (1767 - 1797), balletdanser og skuespillerinde, der kaprede en omrejsende fransk balletdanser ved navn Antoine Bournonville (1760 - 1843), som derved blev bundet til Danmark. De fik 3 børn. Efter hendes død blev han far til den berømte balletmester August Bournonville (1805 - 1879).

Nå, teaterhistorierne beviste ligesom ikke så meget om Andreas og Samuel, men så en dag på Frederiksberg Bibliotek, gik jeg lidt systematisk igennem en skuffe i kartoteket over den berømte Genealogiske Samling. Og jeg må sige, at det er de mest utrolige ting Frederiksberg har i den samling! Min gennemgang gav først et 2-binds værk om islandske udvandre-re til Amerika (på islandsk!) hvor nogle af mine Thomsen'er er nævnt. Dernæst fandt jeg "Bergens Borgerbok 1752 - 1865", og "Dødsfald i Bergen 1765 - 1850", og her var beviset endelig.

I Borgerbogen ser jeg at en H.W. Lever har borgerskab (næringsret) som købmand 1814 til 1816, hvor han aflyser det og rejser. Aha: han er der kun i de famøse år, han er ikke fastboende i Bergen. Jo, det ligner godtnok Andreas' bror.

I Dødsfaldene finder jeg Thyriðer Lever født Jonsen. Født på Island 1782 af fattige forældre, ... Mand H.W.L. Lever, Kjøbmand.

Så var den der. Farbror havde fundet, at Andreas' bror H.V. Lever var gift med en Þuríður, da han forlod Akureyri, altså måtte det være den selvsamme H.V., som var købmand i Bergen og begravede hende der, og som var arving til Samuel, der altså var hans far, og dermed også Andreas' far. (Kunne du følge den?)

Næste generation.

Så langt så godt: Een generation endelig sømnet fast på anetræet. Mon jeg nu ikke kunne finde Samuel Lever og Anna Chr. Kuhn i kirkebøger mm? Afsted til Landsarkivet.

Først konstaterede jeg at farbrors fætter havde haft ganske ret: Der var kun nogle få uinteressante Lever'er i kirkebogsregistrene. Så tog jeg fat i Copulationsprotokollen, som der jo også er navneregister til. Jeg ved ikke hvem der opfandt noget så ukristeligt, umoralsk og nederdrægtigt som skat på ægteskab, og den er med garanti blevet bandet langt væk af alle der skulle betale. Jeg bander nu ikke. Skatteprotokollen er en herlig indgangsbøn til Københavns mange sogne, for når gommen havde betalt, blev hans navn og kirken indført i protokollen.

Og her fandt jeg hurtigt Samuel, som var blevet gift i skt Petri kirke. Aha, Petri kirkebøger har register bagi, ikke i særskilte bind, så derfor havde farbrors fætter ikke fundet noget - det gjorde jeg.

Forvandlingskunster.

Og der var overraskelser, for Anna Chr. Kuhn hed slet ikke Kuhn men Kühn. Hov, der er en købmand Kyhn på Island på den tid, i samarbejde med Waage, er det mon den samme familie? Ja det var, de var såmænd søskende, og H.V. starter sin islandske karriere som ansat hos morbroderen. Og familien Kühn fik jeg så kortlagt en generation bagud, hvor Petri kirkebøger stopper ved Københavns brand i 1728. Faderen var tømremester Friederich Kühn (1710/1 - 1782), som boede i Vognmagergade 126 og var med til at bygge Amalienborg 1756. Moderen Mette Christina Larsen (- 1750 - 1757 -) er tilsyneladende aldrig død.

Lever var det lidt mere snedigt med. Farfar refererede en familietradition om at de var franske indvandrere, og så skulle de jo ikke udtales som (stegt) lever, men [lövè], for så er det fransk og betyder opstandelse. Den havde jeg nu aldrig troet helt på, for nogen gange var de stavet Lewer, og fornavnene Andreas, Hans og Vilhelm ser unægtelig mere tyske ud. Det var nu bekræftet, for skt Petri kirke var (og er stadig) en tysk menighed.

Hed de så Lewer? Næh, også de kunne et forvandlingsnummer: de hed Löber! Præsten har i 1741 copuleret (viet) Johan Caspar Lever (- 1741 - 1765 -), og i årene derefter døbt Johan Caspar Löber's børn. Konen/moderen er hele tiden Johanna Maria Lausdatter (1714/5 - 1765). Undtagelsen er, da Samuel bliver døbt, for der er navnet skrevet Löwer - det må være for kompromis'ets skyld.

Badutspringeren på Det kongelige Theater.

Og det er endnu en teaterhistorie, der er skyld i, at jeg med sikkerhed kan sige at Löber er det oprindelige. Samuel havde en søster, skuespillerinden Bertraline Marie Lever (1741 - 1760 -), og hun bliver i 1760 gift med en omrejsende linedanser og badutspringer Michael Stuart. Han optrådte på Det kongelige Theater(!), og det er garanteret den eneste gang den slags er sket. Han var belevet og beløst, og påstod at være i familie med de skotske kongelige Stuart'er, men han var fordrukket, og havde skandaler bag sig i mange af Europas storbyer - også København.

Ved deres bryllup er der en note i kirkebogen: "Hans kone skal være død i Petersborg, ifølge M. Paroth's udsagn". Tilsyneladende har præsten ikke været for sikker, for selvom begge cautionister (forlovere) har afleveret skriftligt cautionsbevis, så får han deres egenhændige underskrift i selve kirkebogen. Det har jeg ikke set andre steder. Paroth underskriver for Stuart, og Johan Caspar Löber for sin datter Bertrolina Lever. Til slut anfører præsten: Brylluppet blev holdt i Levers hus. (Er De forvirret? Så bare læs Petri kirkebog mandag d. 16 maj 1760 ...).

Næste hold.

Her stopper min jagt så. Jeg kan som nævnt ikke finde svingerinden Kühn's død, eller Johan Caspar Löber's. Det sidste sted jeg har set ham er i Ulvegade i Nyboder, men han er heller ikke begravet fra Holmens eller Citadellens kirke.

Pyt med det, jeg har haft en fornøjelig jagt, med godt bytte og en hel del underholdende overraskelser. Og så kan det jo hænde, at mine nevøer eller deres børn om nogle år vil tage jagten op igen, og prøve om de kan presse historiens tågeslør lidt længere tilbage.

Steen Thomsen
Frederikssundsvej 128 H
2700 Brønshøj
31 80 02 02

ARKIVNYT

Nedenstående indlæg er fundet i Berlinske Tidende 15.6.1991.

For nylig blev Prinzenpalais i Gottorper Strasse i Slesvig by omsider færdigrestaureret og indrettet til Schleswig-Holsteinisches Landesarchiv. Palæet blev bygget under baron Görtz, som var gottorpsk og svensk statsmand. Han blev henrettet i 1719. Prins Frederik af Nør beboede senere slottet. Inden indretningen til arkiv fungerede Prinzenpalais som hotel, og det var forfaldent, hyggeligt men billigt at overnatte her! Arkivet ligger i lige linie over for Gottorp Slots hovedindgang, så tidligere benyttede af Landesarchivs gamle lokaler på Gottorp Slot får ikke lang vej til det ny landsarkiv, og det ligger nærmere jernbanestationen.

Danske slægtsforskere kan få meget udbytte af besøget på Landesarchiv og vil få endnu mere ud af det, hvis de gennemgår de 4 folketællinger fra 1800 årene, som findes på Rigsarkivet i København over Slesvig og Holsten (for at få oplyst fødested og år i disse papirer) og kan så fortsætte i kirkebøgerne på Landesarchiv i Slesvig samt i sognekirker-nes præstegårde i Slesvig og Holsten.

Kirkekontorerne er flinke til at hjælpe de besøgende, men man må være klar over, at på disse kontorer er der Middagsruhe i ca. 1 1/2 time, hvor kontoret så er lukket! Er det sådan, at man ikke har tid til at komme på de forskellige kontorer, kan man skrive til kirkekontoret, som mod betaling giver Dem de ønskede afskrifter. Det er ret billigt!

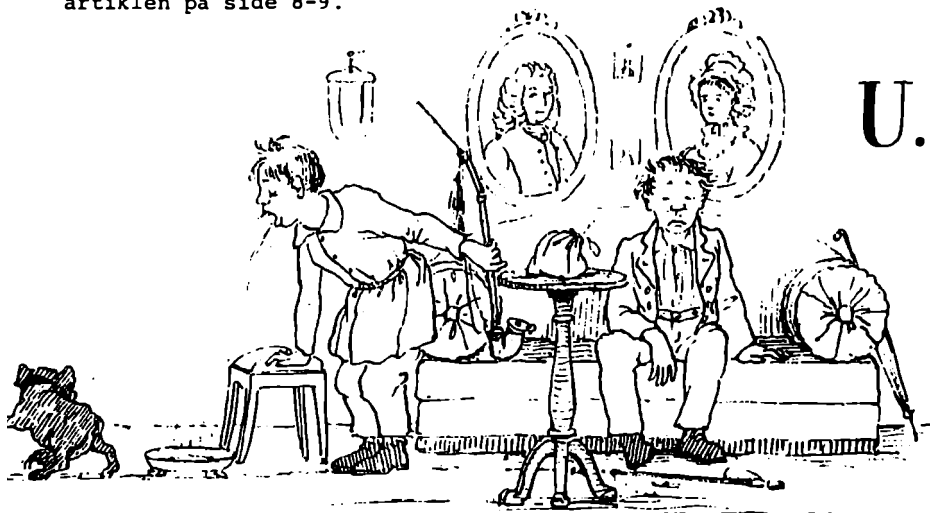
På slottet i Husum er der ved at blive indrettet et arkiv for de frisiske egne. Husum Slot, som tjente som slot for enkehertuginde af Gottorp, har for få år siden fået et smukt spir på midterfløjen efter tegning af den danske arkitekt Karsten Rønnow.

Lars Ammitzbøll
Elmehusene 3
2600 Glostrup

	1
Generalforsamling.....	3
Adresser.....	6
Man burde samle...Ved Ida From.....	7
Trolovelsesgaver.Ved Henning Poulsen.....	8
Her myddes barselskvinder på offentlig bekostning Ved Inger Lerche.....	10
En fornøjelig anejagt.Ved Steen Thomsen.....	15
Arkivnyt. Ved Lars Amnitzbøll.....	19

Indhæftet midt i bladet findes en oversigt over åbningstider og ekspeditionstider på Landsarkivet for Sjælland m.v. På bagsiden gengivelse af trolovelsesgaver i relation til artiklen på side 8-9.

Med Glæde **U**lrik Piben tændte;
Men Glæden sig til Tammer vendte.